
P r i k a z i i o s v r t i

Prava i obveze vjernika laika

Jure Brkan, OFM, Obveze i prava vjernika laika, Biblioteka "Služba Božja", knjiga 53, Split, 2005., 163 stranice.

Mnoge znanosti raspravljaju o ulozi laika u Crkvi u modernom svijetu i nastoje, svaka sa svojega stajališta, dati odgovore i poticaje da bi i sami vjernici laici postali svjesni svoje odgovornosti u ovom povijesnom vremenu u kojem živi Crkva. Ni kanonsko pravo nije moglo zaobići najbrojniju svoju zajednicu, a da ne dade odredbe kojima se proglašavaju u Crkvi njihova prava i obveze i daju upute kako postići savršenstvo i ostvariti poziv na koji su pozvani ulaskom u Crkvu. Naš autor je iskoristio prazninu koja postoji u našem govornom području, jer nema knjige o onome što određuje crkveno zakonodavstvo o laicima, da bi odgovorio na mnoga pitanja koja se postavljaju u ovome času pred vjernike laike. Doista, ova monografija omogućuje svakome da na jednome mjestu sazna sve ono što je propisano u crkvenom zakonodavstvu o laicima. Zato je potrebno kratko prikazati što se u tom djelu može naći.

Autor u uvodu (str. 11-21) govori o poslanju vjernika laika pozvanih u Crkvi da svjedoče i iznosi ono što je prije četrdeset godina učinio Drugi vatikanski sabor govoreći o poslanju laika, a to prihvatili i ZKP i ZKIC, određujući načine kako laici mogu, a katkad i trebaju sudjelovati u raznolikim crkvenim službama. Autor tvrdi kako je plod tih odredaba da smo svjedoci bujnog procvata laičkih skupina, društava, zajednica, pokreta duhovnosti i zalaganja laika na svim područjima crkvene djelatnosti, posebno žena, u našoj Crkvi.

Nakon uvoda autor je svoju knjigu podijelio u tri dijela; prva dva dijela podijelio je opet na brojeve, a treći na četiri poglavlja,

zatim je dodao tri dodatka i obilnu bibliografiju.

U prvome dijelu (str. 22-48) govori o Vrstama vjernika u sadašnjem zakonodavstvu Katoličke crkve, i vjeran pravnom načelu da ono što nije jasno nije pravo, naglašava radikalnu jednakost i funkcionalnu nejednakost Kristovih vjernika, laika i klerika, utemeljenu na krštenju, te na sakramentu sv. reda, uz jasan poziv da svi moraju biti svjesni kako su pozvani svatko prema svom položaju, vršiti poslanje koje je Bog povjerio Crkvi. Nakon definicije Kristovih vjernika autor na sebi svojstven način najprije donosi latinski i hrvatski tekst kanona, a zatim daje tumačenje svakoga pojedinog kanona, uz bogatu upotrebu literature. Tako pred čitatelja stavlja dogmatske istine o Crkvi, kako se postaje njezinim punopravnim članom i kako se ostaje u punom zajedništvu Crkve, te na kraju govori o temeljnom pravnom položaju vjernika, dijeli klerike od laika, uz naglasak da i jedni i drugi mogu biti redovnici.

U drugome dijelu, Vjernici laici kroz povijest Crkve (str. 49-73), autor daje povijesni pregled kako na laike gleda Sveto pismo, kako ih promatraju sveti oci u početcima Crkve i starom vijeku te donosi odredbe i upute kako laici trebaju živjeti svoje opće svećeništvo. Dok raspravlja o pojmu vjernika laika u srednjem i novom vijeku, autor stavlja pred čitatelja ono što nam je ostalo od velikih starih pravnika i crkvenih sabora, pa nas preko Zakonika kanonskoga prava iz 1917. uvodi u bogatstvo dokumenata i odredaba II. vatikanskog sabora i njegova posljednjeg velikog dokumenta, kako ga nazva Ivan Pavao II., Zakonika kanonskoga prava iz 1983. godine. Govoreći o ovome dugom razdoblju povijesti, autor na lagan i čitak način omogućuje da svatko može mnogo saznati o ulozi laika u životu Crkve.

U trećem dijelu, Obveze i prava vjernika laika prema zakonodavstvu Katoličke crkve (str. 74-149), u četiri poglavlja autor pravno-egzegetskom metodom potanko iznosi ono što određuje Zakonik kanonskoga prava iz 1983. o vjernicima laicima. Tako najprije stavlja pred čitatelja obveze i prava svih vjernika laika, zatim govori o njihovu dioništvu u trostrukoj Kristovoj službi svećenika, proroka i kralja, o odgoju i obrazovanju, te u četvrtom poglavlju iznosi odredbe o vjerničkim laičkim društvima i pozivu laika da kršćanskim duhom prožmu red vremenitih stvari. Autor stalno naglašava da laici moraju živjeti svoja prava, pa će kao stručnjaci razborito savjetovati crkvene pastire, bilo osobno, bilo kao članovi različitih vijeća i ustanova. Laici imaju pravo temeljito

upoznati crkveni nauk i temeljito ga drugima predavati, svatko prema svojem položaju i zvanju. Autor naglašava da odredbe koje daje Zakonik nisu tek savjeti nego su prava i obveze koje laici trebaju vršiti i svagdanu ispitivati jesu li učinili ono što su bili dužni i što bi trebali poduzeti da ostvare ono što od njih očekuje Crkva u ovim vremenima.

U četvrtom poglavlju ovoga dijela, svjestan odredbe II. vatikanskog sabora da sami vjernici mogu slobodno osnivati i voditi društva, autor posebno govori o mnoštvu laičkih udruga i pokreta na području naše Crkve i potiče da se vjernici laici i dalje udružuju, pa potanko iznosi što trebaju učiniti kako bi njihova društva bila priznata i od Crkve i od države, a kako bi ujedno, sami duhovno izgrađeni, bili znak i poticaj svima u Crkvi na istinsko življenje vjere.

Na kraju knjige autor stavlja tri dodatka, u kojima uspoređuje odredbe o laicima u Zakoniku kanonskoga prava iz 1983., s onima iz 1917. i 1990., pa s odredbama iz dokumenata Drugoga vatikanskog sabora i Katekizma Katoličke crkve, dajući tako mogućnost svakome tko želi bilo cjelovito bilo samo u dijelovima još dalje istraživati što Crkva misli o laicima. Stoga je na kraju donio i obilnu bibliografiju.

Autora treba pohvaliti jer je vrlo laganim stilom i vrlo čitko pružio ne samo studentima na visokim crkvenim učilištima - kojima bi ovo trebao biti priručnik kako za studij Crkvenog prava tako i za studij pastorala - nego i svim laicima, da na jednome mjestu mogu lagano saznati sve ono što Crkva određuje i očekuje od laika u ovom vremenu. Ova dobra i sadržajna knjiga zasluživala je bolju korekturu, ali, napominjem, to ne umanjuje njezinu vrijednost.

Josip Delić

Tin, more i vjera

Uz 50.obljetnicu smrti Tina Ujevića

Ne boj se! nisi sam! ima i drugih nego ti
koji nepoznati od tebe žive tvojim životom.

I ono sve što ti bje, ču i što sni
gori u njima istim žarom, ljepotom i čistotom.

Tin Ujević

Mjesečeva zraka koja je jedne davne vedre vrgoračke noći, probivši se pukotinom fratarske kule, osvjetlila kolijevku Tina Ujevića, gorostasa hrvatske poetsko-filozofske riječi, možda je predodredila pjesnikove životne staze i pokazala pjesniku put težak, tegoban, trnovit, ali slavan. Bilo kako bilo, dijete obasjano u zipki te daleke noći prožeo je drhtaj eratovskih struna, treptaj astralnog tajanstva. Zov Nebesa.

Ujević je kao dječčić sa svojim roditeljima iz rodnoga Vrgorca prešao u Imotski. Ondje je završio prva tri razreda, a u Makarskoj (1901./02.) četvrti razred pučke škole. U Makarsku je stigao preko Dubaca, s kojih je visova kao još jedan naš literarni značajnik, Ivan Raos, prvi put ugledao more. Veliko, duboko, modro, prostrano, bljeskavo more, koje ga je zadivilo, oduševilo, očaralo, opsjednulo veličanstvenošću svoje pojave. Velebno, nedokučivo, čarobno more, koje za tišina i bonaca smiruje duh, a u jakim fortunovima burâ i garbinadâ budi u nama iskonske sile - pjesniku je, čini se, postalo vječita inspirativna snaga.

Upravo more u Makarskoj, more na Osejavi dječaku pjesniku žuborom je reklo svoje neizgovorene riječi, azurnim sjajem kazalo svoje tajne, titranjem nutrine otkrilo čaroliju svojih dubina. O Makarskoj i moru, svojim prvim poetskim nadahnućima, pjesnik se izrazio ovako:

Makarska me uči da život i prirodu osjećam pjesnički, da o sebi mislim lirski i introspektivno psihološki. Upamtimo da sam tada još bio vrlo mali. Mjesto je s mora izgledalo kao kakva ilustrovana dopisnica, a mi smo budno pazili na svaki dolazak parabroda... volio sam i borove na Osejavi, i kupanje na makarskoj plaži...

Priroda između Vrgorca i Imotskoga je divna, ali, kada sam stigao u Makarsku, iznenadilo me more...

Ja mislim da je moju prvu, nejasnu senzibilnost umjetnika-djeteta odredilo more u Makarskoj.

Moru sam se mogao diviti već od Dubaca, ali tek u Makarskoj imao sam vremena i prilike da počnem voljeti i obožavati more. To je bila čudna, djetinja, sentimentalna ljubav prema živom elementu iz kojega su se rodila razna mitološka božanska bića.

Augustin Tin Ujević rođen je 5. srpnja 1891. u Vrgorcu, umro od teške bolesti grla 12. studenoga 1955. u bolnici u Zagrebu, u Vinogradskoj br. 21.

Pjesnik, esejist, kritičar, feljtonist, polemičar, prevoditelj, u prvom redu pjesnik, jedan od najvećih hrvatskih pjesnika uopće. Virtuoz stiha. Pjesnički genij. Miljenik muza. Čarobnjak riječi. Bard. Boem. Naš najveći boem. I patnik. Skitnik, prosjak - po vlastitu izboru. Osamljenik u pustinji velegrada. Vječno razapet između dalmatinskoga krša i Europe, Života i Djela, Svijeta i Duha, Zavičaja i Svemira, Konačnosti i Vječnosti, bijede i življenja. Umnik bogate erudicije, izvrstan poznavatelj stranih jezika, literature, filozofije, povijesti. Sveznalac.

Živio je u Splitu, Parizu, Beogradu, Sarajevu i Zagrebu; kraće je vrijeme boravio u Imotskomu i Supetru na Braču. Đak je splitskoga sjemeništa od 1902. do 1907. godine. No, 1907. napušta sjemenište. Klasičnu gimnaziju u Splitu maturirao je s odličnim uspjehom. Bio je talentiran učenik, uvijek se isticao posebnosti. Već je u najranijoj mladosti pokazivao znake genijalnosti i iznimnosti. (Od djetinjstva sam važio kao nastran i ekscentričan.) Studirao je filozofiju, koju nije nikada diplomirao (...nikakvih škola nisam u redu završio...). Odijevao se i ponašao pomalo neobično za svijet oko sebe, zbog čega je dolazio u konflikt i s policijom.

Tin je često posjećivao gostionice, kavane, točionice. Pio je, ali se nije opijao, nije pijančio. "Kralj boema" očito nije bio pijanica, ali je nesumnjivo uz čašu blažio unutaraju bol, zaboravljao na poraze i padove, klonuća i beznađa. Mnogi misle da pjesnici piju iz očaja. No, pio je i Sokrat. Jack London nije mogao pisati bez alkohola. Je li vino varka, privid? Je li čaša danguba? Dočarava li alkohol blaženstvo? Je li vino san u javi ili java u snu? Je li ono stvarnost, ujevićevska Stvarnost? Ushićenje, san, trans, ekstaza, emanacija duha, eliksir života? Aura vitalis?¹ Alkohol sadrži tuge, ali u njemu su skrivene i radosti. Možda je Tin u alkoholu tražio utjehu, ohrabrenje, spas od "svakidašnje jadikovke", bijeg iz "mamurluka", siromaštva, beskućništva, samotnjaštva. Ipak, poput svih buntovnika, vjerovao je da i u suzi ima kristalna bljeska, da i u najtamnijem mraku zasja iskra svjetlosti.

Prvu svoju pjesmu, *Aurea aetas*, Ujević je tiskao 1905. god. Objavio je knjige pjesama: *Lelek sebra* (1920.), *Kolajna* (1926.), *Auto na korzu* (1932.), *Ojađeno zvono* (1933.), *Pesme* (1937.), *Rukovet* (1950.), *Žedan kamen na studencu* (1954.), a godine 1956. objelodanjene su mu Izabrane pjesme i *Mamurluci* i

---

¹ Životna sila.

pobješnjela krava.

Prevodio je djela poznatih literata: Flauberta, Prousta, Sartrea, Shakespearea, Whitmana, Pirandella i drugih.

Manji je dio svojih objavljenih članaka, eseja i studija tiskao god. 1938. u dvije knjige: Ljudi za vratima gostionice i Skalpel kaosa. Pjesme u prozi Lude i mudre djevice izdaje mu sarajevska Narodna prosvjeta 1957. Nakon Tinove smrti objavljena su, djelomično ili potpuno, u nekoliko puta njegova cjelokupna djela.

Tina se sjećam iz svojih studentskih dana. Njegova korpulentna figura u trošnom kaputu i zgužvanom klobuku široka oboda tromo se i nemarno vukla zagrebačkim pločnicima. Više ga nikada nećete ondje susresti. Neće se pojaviti u Masarykovoju ulici, gdje je pedesetih godina prošloga stoljeća često zalazio u Antikvarijat. Ni u Kazališnoj kavani. Nećete ga naći ni u gostionici Blato-Korčula. Tamo je ostao visjeti samo pjesnikov veliki portret. Za života nejasan, neshvaćen, neizrečen, nečastohlepiv, zagonetan, mističan, bez kuće i imanja, bez žene i djece, bez ugleda i vlasti, neposjedovatelj i neimatelj svega, slavljen i negiran, hvaljen i prešućivan, ovaj intelektualni kolos poetskog nadahnuća prije smrti postaje legenda.

Pjesnika više nema, ali nas njegov raskošni i sjajni duh iz galaktičkih visina neprekidno osvjetljuje, hrabri i bodri svojim "taštīm suzama", "dugama i varkama", "lelecima sebra", "snenim zvucima", "urama od smole", visokim i gordim jablanima koji "dršću u visini", "svijetom što jezdi", "iskrama u oku", "Nadama i Otkrićima"...

Tinova je riječ kao granit. Postojana, izdržljiva, trajna, čvrsta, neuništiva, moćna, mudra, blistava. "Krijes u brdima", "zublja u dnu noći". Spiritus movens. Odoljet će svim "nemirima" i "blokusima". I orkanskim burama. I prolaznosti Vremena.

Tin je napisao mnogo stihova. Većina njih su antologijski izričaji, literarni dragulji, biseri hrvatske poezije, prave intelektualno-poetske kristalizacije. Još sam davno, za vrijeme svojega studija upamtio njegovu jadikovku:

Kako je teško biti slab,

. . . . .

I biti slab, i nemoćan,

i sam bez igdje ikoga,

i nemiran, i očajan.

- koju poslije nikada nisam zaboravio.

Pjesnikova je Svakidašnja jadikovka poetsko kazivanje u dvadeset jednom trostihu, krik boli i nemoći naše duše; pjesnička žalopojka, tužbalica, misaona, nadahnutu fundamentalnim pitanjima čovjekova postojanja, pomalo tugaljiva, prožeta vapajma i uzdasima htijenja i nespokoja naših; sveopća, univerzalna, sveljudska tugovanka. Jadikovka - kao molitva u grču jecaja, upućena Svevišnjemu.

Za Ujevićevu pjesmu Notturmo Vlatko Pavletić² kaže: Ukupno osam stihova, dakle, minijatura izbrušena poput dragulja, jedna od rijetkih u čitavoj našoj lirici, a i u sklopu Ujevićeva opusa - jedinstvena i neponovljena. Evo, pogledajte kako treperi i vibrira, odzvanja i grmi, blista i peče u rezonanciji tajanstva i vječnosti naše duše ovaj Tinov biser:

NOTTURNO

Noćas se moje čelo žari,
noćas se moje vjeđe pote;
i moje misli san ozari,
umrijet ću noćas od ljepote.

Duša je strasna u dubini,
ona je zublja u dnu noći;
plačimo, plačimo u tišini,
umrimo, umrimo u samoći

Je li naš pjesnik vjerovao? Za Tina se ne bi moglo reći da je bio vjernik, barem ne u tradicionalnom smislu. Svakako, nije bio formalni vjernik. Ali nije bio ni nevjerac. Još ga se manje može okarakterizirati kao antireligioznog.

Eklektik, nemirnik, lutalac, skeptik, ojađenik, prepun rezignacije, izazova, unutarnjih procijepa, antinomija, paradoksa, kontradikcija, paralogizama, zasićen gorčinom i čežnjom za vječnošću, mistik, ponesen ufanjima, razdiran jaucima i lelecima, asket, pjesnički zagonetan, stalno nedokučiv u svojim ekstazama i vizijama, donekle panteistički zanesen, ne oslanjajući se na teološke zasade i dogme, prepustivši se misaono-poetskim nadahnućima, nemalo impresioniran istočnjačkom mudrošću (karmom, budizmom, brahmanizmom, taoizmom...), sklon transcendenciji

---

² U svojoj knjizi Ujević u raju svoga pakla, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1978., str. 101.

i meditaciji (Duša je najprije bila u biljkama i vjetru,/ i nije dugo bilo duše u čovjeku.), a odgojen u katoličkom duhu - iako uvijek nije bio na kršćanskim stajalištima - pjesnik je stalno tragao za Istinom, cijelog je života žudio za Bogom (Izgarah dati nešto Novo,/ a Bog moj bio moj je Bedem.); zazivao je "Našeg Duha" i gledajući u Nebo razmišljao o "punoći Svega".

Premda nespokojan, mučen sumnjama i dilemama (u meni kipi, i ključa, i vari), razdiran filozofsko-egzistencijalnim upitnostima, razapet između tijela i duha, očaja i htijenja, nadanja i nenadanja, vjere i nevjere, on nije u svojim besciljima, izgubljenostima i spiritualnim tonučima - kao Kranjčević - zapomagao: Bože! Bože! zašto si me ostavio?! (Eli! Eli! lama azavtani?!), a niti je poput Bloka nemoćno očajavao: O, past ću i ja - žalosno i nisko ne odoljevši strahoti snova svih, nego se iskazuje³ riječima:

Moj je san izabrao kao uzglavlje dlane jednoga Boga,
moja se ljubav rastapa i krvari od ljubavi Krista.

Tinov silopsizam i neskriveni kvijentizam rađaju ipak protuslovnim idejama, koje osciliraju u dijapazonu od krajnjeg ništavila i nirvane do potpune harmonije i svekolike svrhovitosti čovjekova planetarnog bivanja. Dušu "vjetar života" kao "igračku vjetrova" "vije bilo kud". U Tinovu vjerskom dualizmu duša se projicira u svemirska prostranstva, leti od Zemlje k zvijezdama, od zvijezda k Zemlji. U tim beskrajnim kozmičkim orbitama ona možda traži sebe u ozračju Providnosti, ili, naprotiv, znake neke svoje davne inkarnacije. Jer, Tin u pjesmi Djelo vjere kaže:

Ne treba meni laž o raju,
niti mi varka boga treba,
dok i tjelesa, duše traju
i za mrtvace nema neba;
ne treba meni laž o raju.

On se, dakle, nije nikada jednoznačno odredio prema Bogu. Vjerovao je i - sumnjao, sumnjajući - vjerovao (Rijetki su trenuci kad se Bog javlja.), kako kaže D. Šimundža u svojoj raspravi Tin Ujević - vječno traženje Boga.⁴

Čini se, unatoč svemu, da je Tin, bježeći od Boga, sve više osjećao potrebu za njim, makar u svojem traženju smisla, u

³ U pjesmi Mistični prostor noći.

⁴ Vidjeti časopis Crkva u svijetu 17 (1982.), br. 2, str. 240-276.

otkri-vanju Tajne svijeta, u odgonetanju životnih enigma, nije nikada došao do konačnih, sustavnih i nediskutabilnih odgovora. Svejedno, nije bio uskraćen za duhovna poniranja. Možda je i on, poput Flauberta, obilazio crkve i katedrale - ne da se moli, nego da udiše miris tamjana, da se divi poniznosti mramornih kipova svetaca, da osluškuje zvuke orgulja, da promatra nedokučivog i raspetoga Krista koji je, popljuvan i uvrijeđen, umro radi naših zala, da u žmirkanju voštanica otkrije treptaje duša davno otišlih s ovoga svijeta, da sluša svećenikove vapijuće riječi koje bi nakon toga danima u njemu odzvanjale kao jeka daleke grmljavine, potičući sumnje i čovjekove vječito nerješive enigme

Tin Ujević umro je u Zagrebu, pokopan je na zagrebačkom Mirogoju. Na grobu su mu upisani stihovi iz njegove Igračke vjetrova:

Leti ko lišće što vir ga vije,
za let si, dušo, stvorena;
za zemlju nije, za pokoj nije
cvijet što nema korijena

U Tinovu je rodnome Vrgorcu 29. rujna 1957. na Dizdarevića kuli podignuta ploča u sjećanje na pjesnika. Na toj je spomen-ploči zabilježena ova njegova misao⁵:

Ja jesam prah i život,
i cijelost svjetlosti,
i ništa više.

Završimo sjećanja ova, gledanja i opservacije na velikana hrvatskoga stiha uz 50. obljetnicu njegove smrti, na njegovo "burno i prenapregnuto trajanje", na skrovišta njegova zagonetnog bića pjesnikovim vlastitim izričajem:

---

⁵ Iz pjesme Hymnodia to mou somati.

⁶ Vidi: Neven Bogdanić, Skrovištima Tinova zagonetnog bića, u časopisu Dubrovnik XI. (2000.), br. 1-2, str. 462-472; Neven Bogdanić, Tinovi dragulji, Napredak, Split, 2001.

... kako smo nemoćni mi mali pjesnici i sanjari,

Što ima lijepa da se sačuva od moje uspomene? - Samo moje suze i moje molitve, ... Jao, jao, jao.⁶

Neven Bogdanić

Poetska posebnost i sadržajna prepoznatljivost poezije Pere Pavlovića

Pero PAVLOVIĆ, Što pjesnik nosi u torbi, naklada DHKHB, Mostar, 2005.

Pjesnička riječ, i kad je obična, govorna, u sebi je slikovita, štoviše, simbolična i višeznačna. Poezija Pere Pavlovića u tome nije iznimka. Dapače, to joj je važna odlika. Naš hercegovački pjesnik kreativno doživljava i stvara. Suvremen je i moderan, ali je, nema dvojbe, u svojoj modernosti domaći prepoznatljiv. I u nadahnuću, i u stilu. Duboko negdje, pa kad na prvi mah i nije vidljivo, u svojoj posebnosti nosi dubinske odrednice hrvatske pjesničke tradicije. Iako najčešće implicitno, u njegovim se raznolikim postupcima spontano osjećaju stilske i sadržajne poveznice naše domaće lre od Matoševih i Vidrićevih stihova, preko starih Gričana i modernih razlogovaca, do najnovijih ambijentalnih inspiracija i postmodernih forma. Zahvaljujući tome, Pavlović nam je, unatoč biranoj riječi i modernoj simbolici, domaći prepoznatljiv i postmodernistički zanimljiv.

U tom svjetlu mu je i ova najnovija, 22. zbirka, Što pjesnik nosi u torbi, dovoljno bliska i komunikativna. Puna je južnjačkog krajolika i domaće tematike: kamena, mora i Neretve, biljnog svijeta i religioznog ozračja, naše hrvatske prošlosti i sadašnjosti.

Bacimo li širi pogled na pjesnikovu poetiku, spomenut ćemo da je od početka krenuo novim putem. Svjesno je prihvatio svoj osobni doživljaj, biranu riječ i refleksivnu asocijaciju. Stil mu je varijabilan, kompozicija polivalentna, stih raznolik - vezani i slobodni, s rimom i bez rime - jezik jedar, riječ stilski određena (počesto izvađena iz davne zaboravi i nanovo oživljena), ekspresija svedena na suspregnut izričaj, vedre misli i široka odjeka. Sjedinjuju se u njoj odjeci naše domaće zbilje i vrijednosti univerzalnih širina. Koliko pjesnički ushiti i prirodne ljepote,

toliko rodoljubna i religiozna suglasja duboke vjere, ljubavi i mira. Svjedočanstva su o tome brojna. Negdje su izravna, negdje neizravna. No uvijek su suptilna i živa. I kad su poetski skrivena, čitatelj ih spontano uočava.

Nije teško zapaziti da su Pavlovićevi stihovi bitno određeni autorskim postupkom i jezičnom širinom. Riječ mu je izvorište i snaga. S njome se ponekad poigrava, ponekad je oprezno bira i lirski predočava. U realnosti i simbolici. Pod tim su mu vidom sva nadahnuća, bez obzira na oblik i tematiku, dvojestveno zanimljiva. Neumorno ih prate dva nerazdvojiva pjesnička stila: čujno-vidni i slikovito-refleksivni. Koliko prvi odražava poetičnost pjesničkog čina, toliko drugi upućuje na njegove izvorne niti i asocijativne impulse. Po tome je i Pavlović, kao moderni kreator, s jedne strane jednostavan, s druge zahtjevan. Da bismo ga cjelovito doživjeli, moramo s njim surađivati.

S jedne je strane pjesnički asocijativan i moderan, s druge plastičan i bogat. Djeluje nenametljivo, lirski tiho i misaono suptilno. Istodobno je spontan i intencionalan. Pod tim mu je vidom ova najnovija zbirka važna ilustracija cjelokupnog stvaralaštva. Izvrstan je primjer moderne poetike koja ne zaboravlja na "objektivne korelative", po kojima nam, kako bi rekao T. S. Eliot, cjelokupna Pavlovićeva poezija - sa svojim simbolizmom i redukcionizmom, asocijativnim prizvucima i metaforičnim asocijacijama - postaje bliska i razumljiva.

O toj bliskosti i razumljivosti najrječitije govori sam pjesnik. Unatoč brojnim aspektima vlastitog modernizma - koji, na mahove, svojim naznakama i nabranjima, deskriptivnim slikama i stilsko-filološkim izazovima - zasjenjuju poetski lirizam, Pavlovićeva je pjesnička "torba" prepuna naših domaćih i univerzalnih motiva. Ima u njoj moderne riječi i iskonskih blizina. Društvene imanencije i religiozne transcendencije. Pjesnik neumorno pjeva o Bogu i čovjeku, o travama i cvijeću, ljepoti i ljubavi. I, dakako, o svojoj zemlji i narodu. U tom svjetlu, u pjesmi koja je cijeloj zbirci dala naslov, Što pjesnik nosi u torbi, izrijekom kazuje o čemu sve pjeva i što praktično nosi u svojoj torbi. Podugačka je to pjesnikova ispovijed, koja ovoj zbirci i cjelokupnoj Pavlovićevoj poeziji daje arhetipske osobnosti i pjesničke prepoznatljivosti. Ne možemo sve nabrajati; navest ćemo samo početak. U njemu Pavlović upućuje na predmetna polja i tematske motive mnogih nadahnuća. Pod tim vidom spontano upozorava da nosi: "Rukocvate vedrina i bdijenja / latice neizrecive ljubavi / mirisave ljekovite zavičajne biljčice / snohvatice iz djetinjstva / tihe hrvatske čežnje i trpnje."

Naznake su to koje čitatelju otkrivaju pjesnička nadahnuća i konkretističku motiviku koja je suptilno dana u suvremenom impresionističkom i redukcionističkom stilu. Više asocijativno nego izravno. Odrednice su to nove poetike koje impresivno poniru u iskonsku zbilju i bude dubinske osjećaje u duši. Teško ih je do kraja shvatiti. No zanimljive su i ne možemo ih se odreći. Bez njih bismo bili siromašniji za intimni lirski ugođaj. Za najintimniji dio sebe, koji bi nam bez poetskih poticaja ostao skriven.

Drago Šimundža